

tem se bo še le lepota slovenskiga narečja práv razvila in razodéla; — naj ga nihče ne imenuje podnarečja: déblo je, in ne véja; je jédro, in ne pužina ali pa lupina; je samolastna in blaga (zlahna) ruda, ki se nikakor ne smé s čim drugim stopiti in zgubiti. Naših južnih bratov narečje ima veliko medú, pa premalo pôpra; je sicer pripravno za govorništvo, pa pripravniši za petje; naše ima obojiga v pravni priméri; rezno teče v govorištvu, kakor bistra Sava; prijazno v pesmi na uho doní, kakor zvonov trijančanje po Slovenskim; naglás na predzadnjim zlogu mu daje veličanstvo v slovesnim govoru, njegov premik pa svobodo v petji, in lahkoto v poménku. Vse soglasnice so v besedah lepo zverstene, se lahko in gladko, pa vender razločno in krepko izgovarjajo: ne slišiš ne neprijetniga *pf*, ne zmlinčeniga ogerskiga *gy* iz slovensko govorečih ust; ob kratkim: Slovenska beseda ni divjaška ali neolikana, pa tudi ne otročja, ali premeška; ona je postavna in možka, kakor je Slovenec. Ona zasluži, de se ji med družimi omikanimi jeziki vredin prostor da, kakoršniga je že davnej zaslužila. — S tem pa nočemo nobeniga jezika prezirati, in nobeniga naróda zaničevati; to se Slovencu ne spodóbi. Svét je velika hiša, in vsi naródi v tem poslopji so si bratje; le tedaj je njegoviga Stvarnika visóki namen doséžen, kader bratje v edinosti med seboj živé. — Bolje preudariti, kakó in kedaj naj bi se slovenska beseda v šole spravila, je dobro, tudi zgled svojih slovanskih bratov pred očmi imeti; torej bravam damo predlog, ki ga je gosp. Vocel 3. rožnika v Pragi zbranimu narodnimu odboru bral, in je vsim pričujočim všeč bil. Vediti je pa treba, de ondi je nekoliko drugači, kot pri nas, kér ima česka dežela (tudi po kmetih) némških prebivavcov veliko; torej se je ravnalo, kakó bi obá jezika enake pravice imela. Poglavitne ločine predloga so tedaj te: „Male šole (trivialky) česke v českih, nemške v nemških krajih. V normalnih šolah v českih krajih česko učenje, v četertim klasu pa učenje nemškiga jezika kakor snovina ali predmet (Gegenstand) — to je tako, de se ga vsak lahko naučí; v nemških krajih nemško učenje, v četertim klasu pa nauk českiga jezika. Ravno tako v gimnazijih (latinskih šolah) naj se v českih krajih učé vse snovine (materije) s českim jezikom, v nemških z nemškim; na unih pa tudi nemška beseda in slovstvo, in na tih česka beseda in slovstvo kakor odločene ali dolžnostne snovine (obligatni predmet) v vsih ločinah ali klasih. V vesoljnišu ali vseučilišu je svoboda učenja, torej tudi svoboda besede, v kateri kdo če učiti; vender se morata za snovine, ki so pripisane stanovitnemu spraševanju, po dva profesorja postaviti, de bo eden učil (prednošal) česko, drugi nemško. Učenje česke besede v četertim klasu po nemških krajih naj se začne berž od podzimka 1848. léta; tako tudi po nemških gimnazijih; učenje snovin (prednášeni predmetú) v českih šolah s českim jezikom pa naj se precej začne le v trivialnih šolah; in v pervih tréh klasih normalnih šol; k létu še le v četertim klasu; po gimnazijih še le čez dve léti. Vender se mora ti dvé léti česka slovnica in česki zlog v vsih gimnazijalnih ločinah kakor vstanovljena ali redna snovina (redni predmet) učiti, de se česka mladina v materni, dosihmal zanemarjeni besedi, uterdi, in de bodo tačas šolske bukve spisane“. —

Podkorenčan.

Hvala komur hvala gré!

Zavoljo vojske na Laškim, ktera toliko vojakov potrebuje, je letas po Cesarskih deželah velika vojaška nabéra ali rekrutirenga. Tudi Krajnska dežela ima veliko vojakov dati, in z veseljem jo rečemo, de tudi naši fantje po kmetih in mestih radovoljno Cesarjev

glas poslušajo in brez opornosti k orožju skup vréjo. Nekteri Štajarci se sicer zlo s tem bahajo, de bo ob kratkim iz Štajarskiga 1200 prostovoljnikov (Freiwillige) na Laško odrinilo; tega sicer od Krajnske dežele ne moremo reči, zato ker ni nihče prostovoljne armade skupej poklical — to pa moramo povedati, de naša majhna deželica ima toliko čverstih korenjakov, de sama celi regiment čez in čez dopolni (ki je tedej po pravici domorodni regiment imenovati), in de še da čez 200 mož Štajarskimu in Koroškemu regimentu (Piretovimu in Prohaskatovimu), ki nista v stanu iz svojih ljudi regiment si napraviti; razun tega je veliko veliko Krajncov pri konjkih (Turjaških kirasirjih in Boineburških dragonarjih), pri topništvu (artilérii), pri strelecih (jagrih), sapérjih in pionirjih. Pač res je tedej, kar je unidan v gosp. Poženčanovi pesmi veseli fant pel:

„Če nisim za vojsko
Kdo drugi pa bo?“

Sicer pa pokoršina fantov do Cesarjeviga poklica v vojaški stan tudi óčitno kaže in poterdi, de veči del našiga ljudstva se obnaša, kakor se spodobi in kakor je práv, — in de je le povsod nekež podpihovavcov, ki poštenim glave mešajo!

S.

Odgovor.

Ko ste me v Novicah opominjali, de bi svoj pravopis zapustil in Vašiga v slovoslovje vpeljal, je treba, de me kdo svojoglavnosti ne obdolži, tudi óčitno odgovoriti in povedati, de bi to ne bilo práv, in zakaj de ne. Vém, de dobro mislite in želite, de bi bilo Slovencam z edinostjo v pisanji pomagano; tudi jez to serčno želim; ali tega mi ne bote odrekli, de tako reč, ki ima velike nasledke, je treba od vsih strani poglédati in potem soditi, kaj je storiti, de bo práv. Pa porečete: „edinost slabim stvarém moč daje, — edinosti nam je treba“. Res je, de edinost veliko veljá, pa je tudi gotovo, de se kesá, kdor na samo edinost gleda in svojo boljši reč za slabji zaménja; boljši je ločitev kot zgubitev.

Ali bi bilo s tem komu kaj pomagano, ko bi se Vaš pravopis v slovoslovje vpeljal? Vsak slovoslovec ga že tako zna, če le Vaše Novice enkrat prav pogleda. Taciga slovoslovca pa, Vam stavim, če hočete in kolikor hočete, ni med nami, de bi Vaših Novic, ki nam toliko lepiga in dobriga povedó, še ne bil pogledal. Slovoslovec pervinske in nadelinske sestave slovensčine si prisvojivši bo vse navadne beséde gladko bral, bodo naj mu pisane po Vaše ali po moje. Pri nenavadnih besedah pa po Vaše pisanih se bo velikrat opotikal, in bodi si Vašiga pravopisa tudi še tako vaje, vender velikrat ne bo vedil, kako besédo izreči, ker imate v samoglasnikih premalo razločka.

Slovenski jezik hočete v kancelije vpeljati, — prav je to, ali ste pa tudi premislili, kako bote po Svojim pravopisu primke, imena vasí in sosésk in marsiktere druge neznane beséde pisali, de jih bote mogli prav brati, de bi jih ljudjé razuméli in se Vam ne smejali? — To je po Vašim pravopisu velikokrat clo nemogoče; postavim: možu je primék Podpéžnik; bolj razločno ga ne morete pisati, in iz tega pisanja ne morete vediti, de se mora é izreči ne le visoko in zatégnjeno, ampak tudi z zaglasnim *i* (hoch, gedehnt mit nachklingendem *i*), tudi se ne more iz tega véditi, de je v zadnjim onemljen ali pogoltnjen *i* (stummes *i*). Vsakteri ga tako izreče, kakor sim tukaj povédal, le sam gospod ga iz pisma ne bo mogel prav brati, ker po Vašim pravopisu praviga izreka ni mogoče naznaniti. Moj pravopis pa vse to na tanjko razločí. Kar sim v starih bukvah bral (bodi to memo gredé rečeno), de se je pri naših nekdanjih prednikih od možá ločena žena „podpéga“ imenovala, nič več ne dvomim, de so od

tođ „podpéznički“. Pa tacih primkov, ki jih Vi po svoje nikakor ne morete tako razločno pisati, de bi jih vedili kako brati, je brez števila veliko, postavim: Pekee ima dva onemljena e; Tévželj (častitljivi Gospod tega primka mi ne bodo zaméрили, de jih tukaj v misel vzajemem) ima visok, zategnjen in s predglasnim i združen prvi e, in v zadnjim zlogu je onemljeni e; Zelenévic, prvi e je onemljen, drugi e globok in nezategnjen (tief und unbetont), tretji e spet globok pa zategnjen in zadnji i onemljen. Vse to moj in stari slovanski pravopis na tanjko razloči, po Vašim pravopisu se mora pa ugibati, in če se ne ugane, bo zmota ali pa sméh. Gospod H. Frejer, ki je imena vasí in sosésk popisoval, ni mogel pri veliko imenih drugač pokazati, kako jih gre izreči, kakor le z mojim pravopisam. Kdor hoče predgovor njegovih bukev, ki se jim pravi: „Alphab. Verzeichniss aller Ortschafts- und Schlösser-Namen des Herzogthums Krain, Laibach 1846“, brati, se bo tega lahko sam prepričal.

(Konec sledi)

F. Metelko.

Povodinj na Koroškim.

Okoli Belaka je nam dozda vés čas dežjá le pomanjkovalo — 1. dan tega mesca pa je jelo deževati in je deževalo do 2. do poldneva, in Drava se je tako narastla, de že več lét ni tako velika in huda bila. Od polnoči perviga tega mesca je jela derva nositi, ktere je, kakor se sliši, v zgornji Dravski dolini fužinarju Vitmanu in tudi drugim vzela; potergala je tudi 3 kajže, več mostov; tudi dve kravi, eno svinjo, eniga konja, veliko snopja, in več družiga hišniga orodja je nesla proti Marburgu. Veliko škode je pa posebno na polji storila. Česar pa Drava ni vzela, je Zila potergala, ktera še danes raste in posebno tukaj na Peravi zemljo terga in lepo stoječe setvine zasipa.

Iz Perave zunaj Belaka 3. maliga serpana 1848.

Lesjak.

Slovenske reči.

Častiti gosp. Tomše, kaplan v Žiréh in ud slovenskiga društva nam pišejo, „de se je tudi v Njih samotni dolini jela vnmati ljubezin za slovenšino, in pravijo, de je ondašnjim kmetam posebno to všeč, de se bo domači jezik v kancelije vpeljal, ter so rékli: „Tega je bilo že davnej potreba; to je enkrat pametna.“ — Tako je práv, pravijo gosp. Tomše, naš jezik ni ciganski ali tatinski, kakor smo ga od Nemškutarjev še pred malo leti imenovati slišali; — cigan se po ptujih deželah klati in tat tãme íše, mi pa smo v očetovim domu in očitno govorimo in delamo“.

Pogoriša na Krajskim.

Komej je Zatičina pogorela, kjer je med 43 pogorelci le 10 zavarvanih, je pogorela tudi Soderšica, kjer je razun cerkve, šole in farovža vse pogorelo, poslednjič pa tudi gorenja Brezovica. — Povsod je — kakor se sliši — malo zavarovanih pohištev, kar očitno kaže, de je nemarnost hišnih gospodarjev po kmetih še silno velika!

Iz Dunaja.

Naš presvitli Nadvojvoda Janez izvoljeni predstojnik nemške države (Reichsverweser) — so razglasili 6. dan tega mesca naznanilo, de radovoljno prevzamejo to imenitno opravilstvo, de se bojo tedej za tega voljo berž v Frankfort podali (8. dan tega mesca), se pa kmalo na Dunaj vernili, državni Dunajski zbor 18. dan tega mesca začeti.

Državni zbor se še ni začel, zato ker potrebno število poslancov še ni skupej prišlo. Veči del poslancov so kmetje, med katerimi še clo nekteri nemškiga jezika ne uméjo. Dunajski Novičarji tedej zlo tožijo, de je premalo tacih poslancov, ki imajo potrebne vednosti od postav in družih državskih reči, „zakaj prvi zbor bo imel postave nove vladije ustanoviti; — kakó bojo pa kmetje, čeravno sicer pošteni in umni možje, od tacih reči govoriti mogli, od katerih niso nikdar nič slišali!“

Iz Ljubljanskiga glediša.

V pomoč nar revnišim pogorelcam št. Vida poleg Zatičine je pretečeno saboto napravilo slovensko društvo Ljubljančanam večerno veselico s petjem mnogih slovanskih pesem in pa z Linhartovo igro, ki se imenuje „Zupanova Micka“. Od vsiga tega bomo drugo pot kej več povedali; danes le povémo, de je imenovana igra neizrečeno dopadla, de so se gosp. igralci in gosp. igravke slavno obnesli, de je bilo glediše čez in čez polno in de milodarna veselica je naklonila pogorelcem čez 120 gold. čistiga dohodka.

Od železnice v Ljubljani.

Pretečena sabota je bila Ljubljančanam imenitn dan. V gledišu pervikrat po veliko veliko létih slovenska vesela igra — v kolodvoru železnice pa veselica delavcov, ki so vunanje zidovje poglavitniga pohišstva dokončali. Pa kaj nam pomaga, de bo kolodvor Ljubljanski (Bahnhof) že létas dokončan — kjer je še v Zalogu toliko dela, še več pa med gorami poleg zidaniga mosta! Še prihodnje léto je mende ne bomo imeli železnice do Ljubljane; do tistihmal bojo vunder naši priserčni Ljubljančanje šli na železnico — ne pa, kakor zdej sploh pravijo — na ajzenpôn!!!

Očitna zahvala.

Častiti gospod fajmošter Matevž Ravnikar, bravcam Novic pod imenam „Poženčan“ slavno znan slovenec, ki v prvi versti pridnih in učnih rodoljubov stojé, so prijazno podarili vse svoje veliko veljavne spiske slovensko-nemškiga besednika, kteriga so že skorej sami dokončali. Bog daj srečo in dolgo življenje tacim možem, ki se zraven svojiga poklica tudi za prid svoje domovine v lepih delih neprenehama trudijo!

Hvala tudi časti vrednimu gosp. Majniku, učniku za prvo latinsko šolo v Idrii, častitimu gosp. Andreju Fleišmanu, botaniškemu vertnarju, in pa gosp. Šeberju, ki so tudi s podeljenimi besedniki slovenskemu društvu na pomoč prišli.

Odbor slovenskiga društva.

Današnjemu listu je perdján 12. dokladni list.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajski	
	8. maliga serpana.	3. maliga serpana.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	2	3	2	10
1 » » banaške	2	6	2	10
1 » Turšice	1	25	1	30
1 » Soršice	—	—	1	50
1 » Reži	1	40	1	38
1 » Ječmena	1	9	—	—
1 » Prosa	1	44	1	40
1 » Ajde	1	40	1	33
1 » Ovsá	—	54	—	52

dajo na njega, — kadar on reče: „Ajdi! — takrat vsi počnejo brez straha. —

Domačina ima to posebno pravico, de sme vse poslane posiliti s toliko žmulji vina, kolikor ga on sam zamore popiti; namesto žmuljev imajo tudi eni majolike, ktere imenujejo zdravice. Domačina si napolni svoj žmulj, napije vsm poslanim, in ga možko brez straha popije; potem gre polni žmulj okoli in vsak ga mora popiti, de pride zopet versta na domačina, kteri z noviga napiva. Kaj bi bilo, ko bi bil domačina pijanec, kér ima, kakor sim pred rekel, pravico, vsakiga posiliti toliko žmuljev popiti, kolikor jih on popije, mislim, de bi marsikdo šel pod mizo; pa tega se ni bati, zakaj domačina je vselej pameten mož.

Kakor domačina neha žmulj okoli pošiljati, zgubi svojo službo in čast, in zdej je stari svat poglavár. Stari svat nima pravice, kteriga siliti piti, ampak on napiva vsm, pa samo kdor hoče, mu odgovori in pije; kadar neha obedo, počne péti in hišnimu gospodarju reče, de naj pripravi večérjo; za večerjo se dajo četeri od skopca, pečenka od jancov, makaroni in druge take stvari. Kadar povečérjajo, peljejo nevésto proč od nje hiše v hišo ženina, in to večidel okoli polnoči. —

(Dalje sledi.)

Odgovor.

(Konec.)

V neznanih besedah je sosebno slabim očém težko razločiti vaš *c* od *e*; v latinskim pisanju zavolj tega razločka devamo kljuko nad *c*, kar se pa tukaj ne sme, sicer bo *č*. Te kljuke nad *č*, *š*, *ž* so tudi zadržavne ali mudivne v hitropisu. Velikrat cele beséde z eno potégo ne morete zapisati. Lejte to so ob kratkim pokazane slabosti in pomanjkljivosti Vašiga pravopisa. Zatò ga učeni gospodje v časopisu, ki se mu pravi: „Jordans Jahrb. f. d. lit. Leipzig 1847, V. Jahrg.“ imenujejo tačasni (provisorisch) pravopis. V ravno tem časopisu je tudi dokazano in na ravnost rečeno, de so vse čerke mojiga pravopisa silno potrebne („sehr nothwendig“).

Kakih pomanjkljivost mojiga pravopisa mi dozdam še nihée ni pokazal. Samo to pravijo, de čerke niso lepe, pa sim vender tudi že kteriga slišal reči, de so lepši in prijetniši kakor Vaši: *č*, *š*, *ž*. Kar lepoto čerk zadene, je gotovo, de se dajo zlepšati; sej vémo, de tudi latinske čerke niso bile vselej tako lepe kot so zdaj. Čerke starih Slovanov so menj lepe od latinskih, pa vender pravi izrek vsake beséde popolnoma razločno pred oči postavijo; zatò pa tudi med Slovani, kteri stare čerke rabijo, ni nikoli tacih preprirov zavolj pravopisa, kakor med temi, kteri so se latinskih lepših čerk prijeli. Sama lepota človeka ne stori zadovoljniga. *) —

Čehi in Poljaki, akoravno imajo veliko pisaniga v svojim jeziku, so se že od nekdanj prepirali zavolj pravopisa in njih preprirov še zdaj ni konca, upanje pa vender imamo, de bodo ti prepri skorej jenjali, ker si učeni gospodje prizadevajo, kakor vidimo v zgorej imenovanim časopisu, tak pravopis vstanoviti, de se bo mogla vsaka beséda po pravim izreku z njim pisati. Med tem je pa moj pravopis, de se pomanjkljivost Vašiga in Truberjeviga pravopisa z njim nadomésti, in za višji slovoslovsko učenost silno potreben; sicer bi mogli naši sedanji slovoslovci za potrebne razločke v pisanju, kakor so nekdanji storili, kar se iz Kopitarjeve slovnice léta 1808 in tudi iz drugiga pisanja vidi, pri cirilskim ali pa glagoliškim pravopisu pomoči iskati. Dokler tedaj pravopisa potrebam našiga jezika primérjeniga ne

*) Brez de bi se hotli v kak abecedin prepír zariniti, bomo drugo pot, častiti gospod profesor! Vaš odgovor le ob kratkim pregledali: ali so Vaši dokazi veljavni ali ne. In s tem bomo dokončali to reč. Vredništvo.

dobimo, je treba, de per svojim dozdanjim ostanem; kadar pa boljši na dan pride, ga bom z veseljem sprejel. Fr. Metelko.

Prijazno vprašanje

namesto bravcov, ki družih jezikov ne umejo razun slovenskiga.

Spreljube Novice! Ve ste naše stare prijateljice in učenice, ste nam že marsikaj razjasnile; ne bodite jezue, de pri vas zopet svitlobe išemo! V ljubi novi „Slovenii“ smo nekake nam nove besede brali, ki celo ne moremo vediti, ali bi bile slovenske, ali ne? Ve semertje po svetu hodite, vse obóhate, in ste zlo prebrisane, vémo, de ste jih že kje slišale; povejte nam tedej samo to, ali so slovenskiga pleména, ali ne? Če so našiga pleména, se jih bomo že učili, sej ste že včasi pravile, de z novimi rečmi tudi nove besede pridejo; le to prosimo, de bi se nam nekoliko razlagale. Če so pa ptujke, nas bo pa že skerbeló, se jih poprijemati, in Ve same ste že nekterikrat govorile, de to ni lepo, če se soderga déla; še nam, ki nismo tolikanj omikaniga sladú, ni bila po volji uniga učenika, ki je prašal: „kako bodo puštabi noter-talani?“ — Tudi smo že skusili, de nimajo besede nič postanka, če se ne smemo zanesti, de so domače; eden nam jih na uho trobi, utegne drug priti, bo pa vse raz-podil in ograjal — de ne rečemo sfavšal. Tukej nekaj tacih besedi postavimo, ljube Novice! ki jih utegnite tudi „Slovenii“ povedati, če ne bo huda *); ko bi se ji pa imeli s tim zameriti, pa rajši molčite od tega, ker smo Slovenci terdni in mirni kristjanje, in se prepira zlo bojimo. Take besede so postavimo: audiencia, čitavnica, kategorija, uradnik, uniforma, deputacija, blagorečje, manifest, diplom, kronanja, barikada, politiško, nepolitiško, kandidat, državljan, katastrofa, provizorno, poslanik, garantirati, objektivnost, subjektivnost, republika in več družih.

Podkorenčan.

Drobtince za léto 1848

učitelam ino učencam, starišam ino otrokam v podučenje ino za kratek čas. III. léto. Na svitlo dal Matija Vodušek, apat v Celi.

Letašnje Drobtince so nam zopet polno lepih naukov prinesle, kakor poprejšnja tečaja. Na čelu imajo lepo podobo sv. Viktorina, ptujskiga škofa, čigar življenje je precej v začetku po gosp. J. Muršecu učeno popisano.

Unanja podoba je tista, kakor lani, pa družiga vrednika so Drobtince dobile, namreč visokočastitljiviga in učeniga gospoda Matija Voduška, Celejskiga apata, kteri v predgovoru pravijo: „Slovinci! sercama vošim, de bi Vam letošne Drobtince tako vstregle, ko lanske in predlanske, kar tudi ne dvojim, če Vam kje spremen izdatela ne bo pomote delal, in bi jih zatadel manj obrajtali, kér Vam jih nova roka ponudi. Alj dokler je léto podajatelja Drobtince premenilo, letnika ni v ničemur obrnilo, razen, de mu je na čelo drugo dalo imé. Po tem, ko so Visoko prečestiti Milostljivi Gospod Anton Slomšek iz Celske apatije na sedež Lavantinske škofije preselili se, in prejeli velike opravila in vikšji skerbi, niso več utegnili se pečati z naberanjem in vredovanjam malih drobtinc. Meni se je sporočila skerb z naberanje zostavkov za slavni letnik“, i. t. d.

Kér smo lani na dróbnó od Drobtinc in njih naprave govorili, in so letas v ravno tisti podobí, in tistim duhu pisane, torej ménimo, de ni potreba od njih letas

na *) Častito vredništvo »Slovenije« nima clo nič zoper vaše »prijazno vprašanje« — marveč mu je práv, de se zastran ene in druge reči pomenimo. Odgovor na Vaše vprašanje, dragi bravec! Vam bomo pa drugo pot dali. Vredništvo.